

MANIFEST PER A LA REDUCCIÓ DE RESIDUS

Anàlisi de la situació actual

L'increment i la diversitat de residus representen una de les problemàtiques ambientals més actuals, i està íntimament lligada al nostre model de consum que prioritza la quantitat davant la qualitat, que no es qüestiona la necessitat o utilitat dels béns materials, i que continua alimentant la cultura "d'usar i llençar" o d'un sol ús. Aquest estil de vida suposa un progressiu deteriorament i una constant sobreexplotació dels recursos naturals, amb impactes molt més enllà de les nostres fronteres.

L'increment de la producció de residus derivada del foment del consum, suposa tot un conjunt dels impactes ambientals. En primer lloc, la demanda de matèries primeres suposa l'extracció de recursos naturals, el consum d'aigua i energia i la generació de substàncies contaminants (aigües residuals, gasos traça, entre molts altres). D'altra banda, la globalització, fa incrementar els impactes derivats del transport. A més, cal considerar els costos ambientals de la gestió i tractament finalistes dels residus, com són l'abocament i la incineració. De fet, **a l'estat Espanyol actualment un 59% dels residus s'envien als abocadors, quasi un 10% a les incineradores de residus, i tant sols un 14% es destina al reciclatge¹.**

A Balears, la situació és molt més preocupant. La generació de residus urbans per càpita de 2008 fou de 772,8 kg/any. Aquesta dada està un 36% per sobre de la mitjana de la UE-15 (568 kg/càpita/any el 2007) i un 39% per sobre de la de l'Estat espanyol (556 kg/càpita/any el 2001)². La majoria del residus (2008) es recullen i tracten massivament –amb incineració i abocament–: 87,1% a Eivissa, 86,5% a Mallorca, 78,9% a Formentera i 69,7% a Menorca².

Cada any creix la quantitat de residus que generam. Això va íntimament lligat, per una banda, a l'increment de la producció d'envasos lleugers que procedeixen dels productes envasats (i sovint sobre-envasats), i per l'altra a les inexistent mesures per fomentar la reducció, les escasses accions de foment de la reutilització i la insuficient promoció del reciclatge. Només en el sector dels envasos i embalatges, els darrers vint anys s'ha observat un increment del 200% en el consum de plàstics³. A Eivissa per cada Tona d'envasos que es genera amb prou feines es reciclen prop de 57 kg⁴, una ràtio escandalosament baixa, i en línia amb el que succeeix a altres illes com Mallorca on es reciclen 60kg per Tona.

Un moment clau, la redacció de la *Nueva Ley de Residuos* (NLE)

En desembre de 2010 finalitza el termini perquè els estats membres de la Unió Europea transposin la Nova Directiva Marc de Residus (2008/98/CE). Sembla que el govern espanyol optarà per elaborar una ***Nueva Ley de Residuos***, amb l'objectiu de simplificar i organitzar la legislació actual sobre aquesta matèria.

L'actual normativa específica referent als envasos, és la **Ley de Envases y Residuos de Envases** (LERE) del 97. Aquesta contempla la posada en marxa de dos sistemes de gestió de residus d'envasos: **els SDDR (Sistemes de Dipòsit Devolució i Retorn) i els SIG (Sistemes Integrats de Gestió)**. A la realitat, els SDDR han quedat totalment eclipsats pels SIG.

Els Sistemes Integrats de Gestió (SIG)

En els **SIG**, (el sistema adoptat majoritàriament a l'estat espanyol) les empreses paguen un import per cada envàs que generen (el cost és diferent depenent del tipus de material). Els envasos posats al mercat a través d'aquest sistema s'identifiquen amb un *punt verd*⁵, i són gestionats principalment per Ecoembes i Ecovidrio. Els diners recaptats a través dels SIG han de servir per finançar, a les administracions locals i autonòmiques, els costos afegits dels sistemes de recollida selectiva dels envasos, així com les campanyes d'informació i de sensibilització pel foment del reciclatge entre la ciutadania.

L'aplicació d'aquests SIG presenten moltes limitacions pel que fa a l'assumpció de responsabilitats per part dels productors ja que els costos derivats de la gestió dels residus d'envasos van molt més enllà dels que es cobreixen amb els diners dels SIG i, a més:

- **No incentiva la recuperació dels envasos:** molts envasos no van a parar als contenidors de recollida selectiva, i apareixen en contenidors de rebuig, en papereres, carrers, platges, etc.
- **Els ajuntaments i ciutadans paguen els costos addicionals:** a la pràctica, molts dels costos de la gestió d'aquests envasos recauen sobre els municipis, i per tant, als ciutadans. Aquests influeixen en el cost de l'abocament a femer o la incineració (en el cas de Mallorca), el cost proporcional de neteja viària o de platges, a més del cost d'oportunitat que suposa l'ocupació de la via pública per contenidors d'envasos.
- **Genera costos ambientals:** així, les empreses envasadores acaben externalitzant bona part dels costos dels envasos que generen, així com els costos ambientals del desaprofitament dels recursos. Els responsables de tot plegat són els fabricants, les grans superfícies i les cadenes comercials agrupats en el lobby Ecoembalajes Espanya (Ecoembes), que prioritzen els seus beneficis econòmics per sobre del respecte al medi ambient. La seva política comercial es basa en la retirada del mercat de l'envàs retornable i en el lliurament indiscriminat de bosses de plàstic, la substitució dels productes a l'engròs pel sobre empaquetatge superflu, les campanyes publicitàries enganyoses i el negoci amb el punt verd que en realitat paguem tots els consumidors i consumidores.

Els Sistemes de Dipòsit, Devolució i Retorn (SDDR)

Aquesta metodologia, molt més sostenible, ja estava contemplada per la llei d'envasos del 1997. Però, malauradament, va ser eclipsada per l'aplicació generalitzada dels Sistemes Integrals de Gestió.

Ara, la Plataforma per a la Reducció de Residus d'Eivissa demana l'aplicació dels Sistemes de Dipòsit, Devolució i Retorn (SDDR), un sistema que ja funciona, i amb èxit, a altres països.

Mitjançant aquests sistemes, els productors, distribuïdors i comerciants de productes envasats, cobrarien al seus clients una quantitat en concepte de dipòsit per a cada envàs. Aquesta quantitat és retornada al consumidor en retornar l'envàs buit. Aquest sistema comporta una sèrie d'**avantatges**:

- **Els ajuntaments i ciutadans no “subvencionen” els costos addicionals:** són els envasadors i distribuïdors els que assumeixen els costos reals per la gestió dels envasos
- **Incentiva la recuperació dels envasos:** la reutilització i reciclatge és molt més efectiu i de molta més qualitat.
- **Funciona:** l'aplicació de **Sistemes de Dipòsit, Devolució i Retorn (SDDR)** pels principals tipus d'envasos ha demostrat uns resultats excel·lents en els llocs on s'ha aplicat. Els països escandinaus tenen xifres de recuperació d'un 95% dels envasos posats al mercat, mentre que a Alemanya aquesta xifra és del 97%⁶.

Altres impactes del sistema actual: ara per ara, les administracions competents dels Consells, el Govern de les Illes Balears, i el Govern central no s'esforcen per fer complir, a la indústria del sector de l'envàs, als envasadors i a la gran distribució, els objectius de reducció i minimització d'envasos, d'eco disseny, **ni el cost integral del cicle de gestió dels envasos**. Per contra, **a Balears es continuen construint infraestructures que desincentiven el reciclatge, com les incineradores de residus. Instal·lacions que, a més d'alimentar-se de recursos potencialment reciclables com els envasos lleugers o la matèria orgànica, contribueixen a agreujar el Canvi Climàtic.**

Compromisos i mesures

Per tot l'esmentat, els col·lectius i entitats adherides a la Plataforma per a la Reducció de Residus d'Eivissa ens comprometem a:

- Introduir en el funcionament quotidià de la nostra organització pràctiques i mesures efectives per reduir la quantitat de residus i el seu impacte ambiental.
- Crear un efecte demostratiu i multiplicador entre els nostres associats i en el nostre entorn, a partir de la recerca i la difusió de la situació dels residus a Balears i del foment d'accions orientades a la reducció d'envasos.
- Donar a conèixer i reivindicar el Sistema de Dipòsit, Devolució i Retorn (SDDR) d'envasos com a model per aplicar a la nostra comunitat autònoma i al conjunt de l'estat espanyol.
- Cooperar amb la coalició d'entitats estatal per promoure un nou model de gestió dels residus més eficient i ecològic, un model que es contempli en la nova Llei espanyola de Residus (NLR).

- Cooperar també per a aconseguir que la nova Llei de residus incorpori altres mesures necessàries com són la unificació en la presa de dades, establiment de percentatges mínims anuals de reducció i objectius a mig termini, o la reducció/eliminació de les bosses i safates d'un sol ús.

Des de la plataforma considerem fonamental la presa de mesures per part de les administracions competents, per tant exposam i reclamam:

- Que s'apliquin mesures fiscals a fabricants, envasadors i distribuïdors per incentivar el compliment dels objectius marcats de reducció i reutilització d'envasos i embolics.
- Que s'impulsin mesures fiscals que afavoreixin la prevenció de residus, com gravàmens als envasos d'un sol ús i als productes perillosos, etc.
- Que s'apliquin normatives que regulin la distribució de publicitat.
- Que es penalitzi el lliurament indiscriminat i gratuït de bosses i safates de plàstic als comerços i gran superfícies, mitjançant taxes i mesures que incentivin alternatives i que fomentin el residu mínim.
- Que s'apliquin càrregues per generació de residus, que desincentivin l'abocament o incineració a favor de la reducció, reutilització i el reciclatge.
- Que sigui d'obligat compliment la reducció en quantitat i toxicitat de les deixalles en un 20% en 5 anys.
- Que les administracions locals, autonòmiques i estatals manifestin el seu suport a una modificació de Nueva Ley de Residuos, favorable a la implantació real dels SDDR.

¹ INE 2007

² <http://www.uib.cat/ost/estudi/11/11.html>

³ Centro Español del Plástico (CEPA), "El sector de los plásticos".

⁴ <http://www.uib.cat/ost/estudi/11/re.pdf> (pag 4)

⁵ Punt verd

⁶ Fundació Catalana per a la Prevenció dels Residus i del Consum, 2010.

